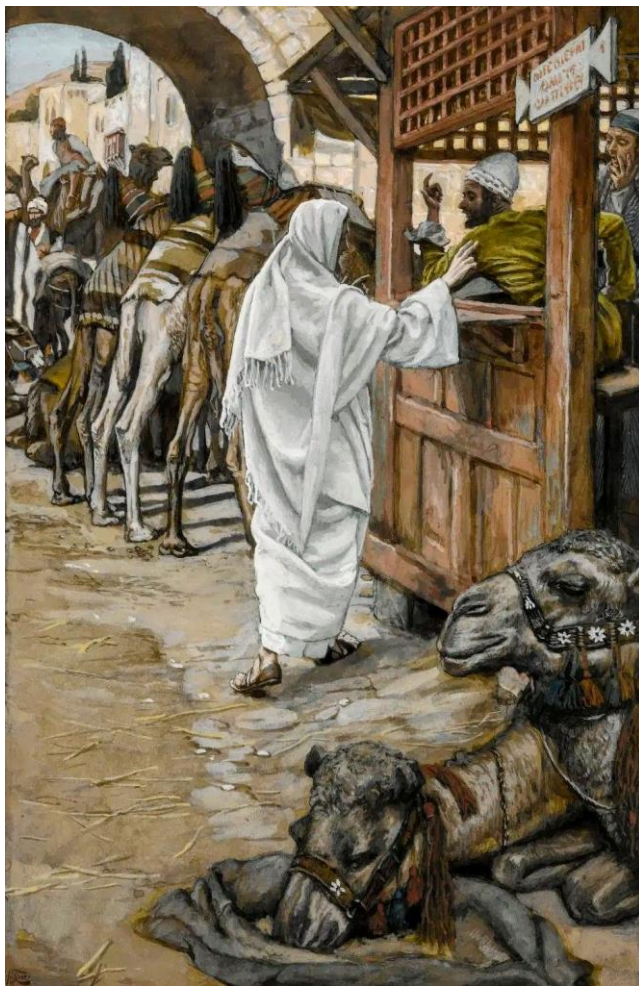

Nedělní úvaha (kázání) na text Markova evangelia v Lysé nad Labem, neděle Invocavit (1. postní), 9. března 2025

**Povolání sv. Matouše, James Tissot
(1886-1896), Brooklyn Museum (Zdroj tamtéž)**

vyzkoušet. Prosím tě, přijmi mou omluvu! Další řekl: ‚Oženil jsem se, a proto nemohu přijít.‘ Služebník se vrátil a oznámil to svému pánu. Tu se pán domu rozhněval a řekl svému služebníkovi: ‚Vyjdi rychle na náměstí a do ulic města a přiveď sem chudé, zmrzačené, slepé a chromé.‘ A služebník řekl: ‚Pane, stalo se, jak jsi rozkázal, a ještě je místo.‘ Pán řekl služebníkovi: ‚Vyjdi za lidmi na cesty a k ohradám a přinut je, ať přijdou, aby se můj dům naplnil.‘ ((Bible, Lukášovo evangelium, 14. kapitola)

Povolání celníka

Vyšel opět k moři. Všechnen lid k němu přicházel a on je učil. A když šel dál, viděl Leviho, syna Alfeova, jak sedí v celnici, a řekl mu: ‚Pojď za mnou!‘ On vstal a šel za ním. Když byl u stolu v jeho domě, stolovalo s Ježíšem a jeho učedníky mnoho celníků a jiných hříšníků; bylo jich totiž mnoho mezi těmi, kdo ho následovali. Když zákoníci z farizejské strany viděli, že jí s hříšníky a celníky, říkali jeho učedníkům: ‚Jak to, že jí s celníky a hříšníky?‘ Ježíš to uslyšel a řekl jim: ‚Lékaře nepotřebuji zdraví, ale nemocní. Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.‘. (Bible, Markovo evangelium, 2. kapitola)

Ježíš řekl: ‚Jeden člověk chystal velikou večeři a pozval mnoho lidí. Když měla hostina začít, poslal svého služebníka, aby řekl pozvaným: ‚Pojďte, vše už je připraveno.‘ A začali se jeden jako druhý vymlouvat. První mu řekl: ‚Koupil jsem pole a musím se na ně jít podívat. Prosím tě, přijmi mou omluvu.‘ Druhý řekl: ‚Koupil jsem pět párů volů a jdu je

Vhodné je doplnit písní 252 a modlitbou Davidova žalmu 143. Také Ježíšovo „prozíření“ zaznamenané v Lukášově evangeliu tvoří kontext kázání (L 14,16-23, viz výše).

Začnu od konce, protože Ježíšovo přísloví v závěru vystihuje, o co v příběhu jde. To přísloví zní: *Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní.* Ježíš v roli lékaře, to je vlastně nejtrefnější vyjádření událostí, o které doposud v Markově evangeliu šlo. Vždyť Ježíš uzdravuje ochrnuté či malomocné, léčí nemocné či posedlé, vyhání nečisté duchy a démony, osvobozuje člověka, uschopňuje ho. Člověk má být opět schopen navázat vztah s Bohem. Ježíš proto vyléčeným brání v tom, aby jej popularizovali, mají se však vracet do chrámu a děkovat Bohu, jako to měl udělat onen uzdravený malomocný. Nebo se mají se obracet k Bohu, jako to činí sám Ježíš skrze své modlitby na pustých místech. A nemají se nechat od setkání s Bohem odradit, jako ti čtyři, co se nenechali odradit lidmi a davy a probourali střechu, aby se ke Kristu dostali se svým ochrnutým přítelem. Marek představuje Ježíše jako lékaře, který dává lidem novou šanci, čas i prostor, aby je věnovali Bohu. Ježíš se dotýká infekčně nemocných, aby poukázal na Boží blízkost, staví lidi na nohy, aby poukázal na Boží podporu, Ježíš svým uzdravováním zkrátka káže evangelium.

Marek charakterizuje podstatu Ježíšovy zvěsti takto: *Přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu.* O tom, že se Bůh přiblížil k člověku, nemůže být v dosavadním průběhu Ježíšovy činnosti pochyb. Díky překladu je ale v tomto Markově shrnutí trochu nešťastně položen důraz na pokání. Místo „*čiňte pokání a věřte evangeliu*“ bychom měli spíše překládat: „*Obrátte se a věřte evangeliu,*“ nebo ještě lépe: „*Obrátte se a buďte si jisti dobrou zprávou - Bůh je blízko!*“ Snad pod dojmem některých Ježíšových slov, např. že se ochrnutému odpouštějí hříchy, nebo díky dnešnímu jeho dovětku, že nepřichází pozvat spravedlivé, ale hříšníky, začal být Markův Ježíš vnímán jako někdo, kdo podmiňuje nápravu vztahu mezi člověkem a Bohem pokáním. Překvapivě to tak ale není. Všimněte si, v dosavadním průběhu před Ježíšem nikdo nevyznával hříchy a Ježíš to ani nežádal. Ba spíše naopak, posedlí na Krista křičí ošklivé věci, jiní jej prosí o pomoc či dokonce neříkají nic a mlčí. Ani celník v dnešním příběhu nevyznává svou vinu. A přesto Ježíš přijde a jen suše přikáže: „*Pojď za mnou!*“ A zasedne s ním k jednomu stolu, přijme jej do své blízkosti.

Tato Markem popsaná skutečnost odpradáвна dráždila čtenáře i teology. Však také evangelista Lukáš přidá do dnešního Markova vyprávění, že Ježíš přichází pozvat hříšníky *k pokání (!)*. Důraz na nepodmíněnou Boží milost, to jakým způsobem se tu jedná s evidentním lumpem či lumpy, zkrátka dráždilo nejen farizeje, ale i pozdější křesťanské autory. Jistě tu nejde o to, že by Ježíš byl také

lump. Už jeden ze Sokratových žáků kdysi trefně poznamenal, že, je-li někdo lékařem pacientů s horečkou, neznamená to, že ji má také. Nemyslím si, že by farizejové zpochybňovali Ježíšův morální kredit. Nabízejí se ale jiné otázky. Je-li Bůh s hříšníky, co pak spravedliví? Jak k tomu přijdou? A nechce snad Ježíš naplnit Boží království pouze hříšníky??

Šokující je, že je to svým způsobem pravda. Ano, Ježíš chce skutečně naplnit Boží království jen samými hříšníky! V Ježíšově vnímání totiž žádní spravedliví neexistují. Vztah mezi Bohem a člověkem byl přece rozbit, Ježíš přichází bojovat se satanem a silami, které člověka od Boha vzdálily. Člověk je ovládan, obsazen, osedlán či posedlý. Ježíš přichází bojovat s překážkami, které znemožňují návrat k Bohu. Člověk je nemocný, hendikepovaný, slabý a neschopný návratu. Ježíš tak očišťuje nakažlivě malomocného, aby mohl z izolace zpět do bohoslužebného shromáždění. Ježíš staví na nohy ochrnutého, který se pro svůj hendikep nemohl k Bohu přiblížit a setkat se s ním. Stoluje-li Ježíš s celníky, hříšníky a učedníky, hříšníci, tj. Bohu vzdálení či odcizení, jsou všichni přítomní, i učedníci. Trefně to charakterizuje ve svém listě do Říma apoštol Pavel, když říká: *„Nikdo není spravedlivý, není ani jeden, nikdo není rozumný, není, kdo by hledal Boha.“*

Tematizuje-li se někde milost či milosrdenství a objeví-li se tam zároveň slova jako hřích či odpuštění, přidá člověk automaticky termín pokání. Ježíšův důraz na nepodmíněnou milost Boží se v našich dogmatech a mších až příliš snadno přetavil v požadavek vyznávání vin jako prostředku ke smíření či setkání s Bohem, např. v eucharistii. Ten důraz na pokání, jeho téměř až mechanické vyžadování, se v dějinách církve spojil dokonce s kupováním odpustků, a z otevřené Boží náruče si člověk udělal celkem slušný byznys. Otevřená Boží náruč ale na druhou stranu neznamená pobídku, aby si člověk dělal, co chtěl. Hledání souvislosti mezi Božím milosrdenstvím a lidským pokáním patří přece jen k sobě. K Bohu, a vůbec do žádného vztahu, nelze přece vstupovat povýšeně, egoisticky a bez sebereflexe. Tohle samozřejmě Ježíš ví a neponouká celníky, aby kradli dál, a hříšníky, aby si ze svých hříchů nic nedělali a pokračovali v nich. Jen je třeba docenit tu Ježíšovu zprávu o Bohu, jehož lásku a otevřenou náruč si nemůžeme vůbec nijak zajistit, přivolat či zasloužit. Jen přijmout. V prvním kroku je třeba Boží milost prostě jen přijmout. A s tímto pohledem je třeba vnímat příběh o celníkovi Levim.

Krista samozřejmě později hluboce zasáhne zjištění, že člověk na tuto napřaženou Boží pravici reaguje odmítavě. Že Boží pozvání se dá odmítnout, vytěsnit, přejít. Že je možné mu nedat prioritu, že je možné setkání s Bohem odložit. Krásně to dokumentuje např. podobenství o hostině, kde pozvaní upřednostní svůj rodinný život, svou obživu či majetek. Zajímavé je, že toto podobenství zaznamenávají jen evangelisté Lukáš a Matouš, u Marka jej nenajdeme. Jakoby byla další evangelia k člověku skeptičtější, dost možná hraje roli i to, že jsou oproti Markovi pozdější a o zkušenost s negativním ohlasem křesťanství bohatší.

Popravdě, sdílím trochu jejich pesimismus. Jistě, Boží lásku si nelze nijak zasloužit či nárokovat, ale Markem zvěstovaná otevřená Boží náruč nemusí stejně tak lidi zajímat, natož je měnit. A ten dnešní Markův příběh ve mně vzbuzuje rozporuplné reakce. Většinou se s ním kazatelé vyrovnávají tak, že z Leviho udělají „chudáčka“, kterého nemá nikdo rád, a blahosklonně přecházejí realitu celnické profese. Celník Levi přitom morálně selhává hned ve třech rovinách svého života. Jako občan své země slouží úředníkům cizích mocností, neboť daně vybírá a odevzdává do Říma. Ten pak rozhoduje o tom, jakým způsobem se použijí pro blaho obyčejných Izraelců, a usoudí-li, že největším jejich blahem je budování římské armády, nic s tím nenadělají. Celník Levi je navíc pokrytec, umí se byrokraticky krýt a neskutečně se obohacuje na úkor svých spoluobčanů. A v neposlední řadě je dle jména žid, který na své kulturně náboženské kořeny zvysoka kašle a s klidným svědomím slouží pohanům, či jinověrcům, hlavně když to sype. Kál se celník Levi? Nebo se oháněl tím, že důsledným výběrem cla udržuje na uzdě inflaci a zabraňuje dumpingovým cenám? Že tak podporuje prodej místních výrobků a rozvoj národního průmyslu? Neříkal náhodou Levi, že si svůj královský příjem plně zaslouží?

Levi důsledně mlčí, ale jeho případem se nám v evangeliu otevírá zcela nové prostředí, realita byznysu, politiky a státní správy. Realita celnické profese je nadčasovou realitou všech těch firemních či státních představenstev, neskutečných odměn, odstupných či platů, vši té korupce, ať už morální či skutečné. Je to navíc prostředí plné nepotismu, známostí a kamarádkých vazeb. Leviho dům je v dnešním příběhu plný podobných zlodějů a lumpů. Kde se tam vzali? V textu není, že by je Ježíš vyhledal, že by je pozval. V dalším putování s Kristem se navíc nikdo z nich nezmiňuje; oni tu nejspíš nejsou kvůli vztahu s Bohem. To jen Ježíš se ocitl na velmi podivném místě. Opuletní hostina všech

těch celníků, ředitelů a členů představenstev, všech těch kamarádíčků a známých z partaje, byznysu či státní správy.

Jak se tam, proboha, Ježíš dostal? Je tam kvůli Levimu. Ježíš sedí u celníka Leviho doma, Levi si Krista nechal vstoupit do života, otevřel mu dveře svého domu, a tedy i dveře ke vši té špíně a sebrance, která jeho život naplňuje, a která je navíc sama se sebou nadmíru spokojená. Přímou zoufale toužíme, aby se tu odehrála dramatická scéna, aby Levi prožil nějaké divoké obrácení, vyhnal všechnu zbohatlickou pakáž ven, vyznal své hříchy a vypsals tučnou směnku na charitu. Tak jako to v evangeliích udělá jiný celník jménem Zacheus. Ale Levi nic z toho neudělá. Levi mlčí. Pravda, Ježíš sedí v jeho domě. Ale změnil se Levi? Markovo evangelium nám odpověď nedává. A naše případné pohoršení navíc vystavuje srovnání s pohoršením farizejů, kteří tuhle Ježíšovu účast na mejdanu u Leviho prostě nemohli ustát.

Proč se Marek tak důsledně vyhýbá tomu, aby nám předvedl alespoň náznak Leviho lítosti či pokání? A proč zpraží ty, kteří celou tu scénu problematizují? Myslím, že to má několik důvodů. Jeden jsme si už řekli. Právo na Ježíšovu přítomnost nemá nikdo. Boha nelze nárokovat ani upírat, lze jej jenom přijmout. Marek navíc neříká, že přijetí Krista nemělo na Leviho morální dopad, nechává věc prostě jen otevřenou a nedořečenou. Třeba se Levi změnil. Možná to Marek předpokládá automaticky, možná to i naznačuje, neboť Leviho pohyb za Kristem je v řečtině pohybem následování, nejde jen o běžnou chůzi za někým, ale o sloveso připojení k někomu či doprovázení někoho.

To vše jsou ovšem jen dohady. Marka Leviho pokání nezajímá. Pointa Markem vyprávěného příběhu je jinde a vlastně není nijak překvapivá, neboť důsledně navazuje na předchozí děj. Opět jsme totiž svědky uzdravení, resp. zázračného uzdravení. Opět je tu někdo postaven na nohy. To že Levi Ježíše hned poslechl a vstal a šel za ním je v kontextu jeho osobnosti či společenské role vlastně malý zázrak. Leviho situace je svým způsobem situace nemocného. Ano, i bohatství a moc vás mohou paralyzovat. Leviho život by byl ztracen a jeho situace je o to horší, že oproti jiným nemocným si své postižení ani neuvědomuje. Nehledá pomoc. Leviho nebylo potřeba osvobodit, není ovládán ideologicky, nebylo třeba bojovat za jeho prozření, vyhánět z něj zlé duchy. Levi je pokrytec, bezpečně ukrytý v ulitě svého sobectví; **Leviho bylo třeba najít**. Levi se nehýbal nikoli proto, že by nemohl, ale protože nechtěl. A Ježíš dal Leviho do pohybu. Vrátil jej

do života, přičemž Levi ani nevěděl, že svůj život ztrácí. Levi vstal, povstal, v řečtině se stejného slovesa užívá pro vzkříšení. Levi vstal doslova z mrtvých. Proto se Ježíš raduje v jeho domě.

Žalm: Žalm Davidův. Hospodine, slyš mou modlitbu, přej sluchu mým prosbám, odpověz mi pro svou pravdu, pro svou spravedlnost. Nevcházej v soud se svým služebníkem, vždyť před tebou nikdo z živých není spravedlivý. Připomínám si dávné dny, rozjímám o všech tvých skutcích, přemýšlím o činech tvých rukou, rozpínám své ruce k tobě, má duše po tobě žízní jak vyprahlá země. Pospěš, odpověz mi, Hospodine, můj duch dokonává, neukryvej přede mnou svou tvář, nebo se budu podobat těm, kdo sestupují v jámu. Ohlas mi zrána své milosrdenství, neboť doufám v tebe. Dej mi poznat cestu, po níž mám jít, neboť k tobě pozvedám svou duši. (Ž 143)

Modlitba (píseň 320 NEZ): Já chtěl bych, Bože můj, mít srdce plné síly, když slyším pozvání, ať za tebou se dám. Však bojím se, že hřích mi bude příliš milý a touhu po slávě že v sobě nezdolám.

Dnes na to vzpomínám, jak často jsem už slíbil, že chci ti věrný být, vždy ve službě tvé stát a zabývat se tím, co se tvé vůli líbí. Však všechny sliby své jsem zrušil mnohokrát.

Jen tvoje moudrost ví, co k službě sílu dává, co sobce promění a smutné potěší, jen za tvé pomoci se zastanu vždy práva a věrnost pravdě tvé nebude přítěží.

Tak jako prorokům a apoštolům kdysi i mně dej moudrost svou a Ducha daruj sám, ty, který v lásce své a v moci nezměrný jsi, i ve mně bezmocném si vybuduj svůj chrám. Amen.